

Πρωτομαγιά, λιτότητα και εργατική τάξη

του Γιάννη Μηλιού¹

1. Οι φίλοι των εργατών την πρωτομαγιά (ενώ οι μισθοί συνεχίζουν να μειώνονται)

Η πρωτομαγιά δίνει παραδοσιακά σε κυβερνήσεις και κόμματα σε όλο τον κόσμο την ευκαιρία να προβάλουν το φιλεργατικό τους πρόσωπο.

Στο φετινό πρωτομαγιάτικο μήνυμα του πρωθυπουργού διαβάζουμε, μεταξύ άλλων: «με το τέλος των μνημονίων, περνάμε σιγά-σιγά σε μια νέα εποχή κανονικότητας, που μας δίνει τη δυνατότητα να σχεδιάσουμε ξανά το παραγωγικό μοντέλο της χώρας, βάζοντας στο επίκεντρο τον εργαζόμενο. Αυτό σημαίνει πρώτα και κύρια την αποκατάσταση των συλλογικών συμβάσεων και την αύξηση του κατώτατου μισθού».

Αλλά και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν έκρυψε τις φιλεργατικές διαθέσεις και σχεδιασμούς του. Υποσχέθηκε «ανάπτυξη για τη χώρα, χειροπιαστές λύσεις για τους εργαζόμενους», συμπληρώνοντας: «Η Πρωτομαγιά συμβολίζει τον διαχρονικό αγώνα των εργαζομένων για καλύτερες συνθήκες εργασίας και αξιοπρεπείς αμοιβές. Σήμερα ο αγώνας αυτός είναι και ο σημαντικότερος στόχος μου».

Η ανάπτυξη, οι αξιοπρεπείς αμοιβές και τα εργατικά δικαιώματα αποτελούν λοιπόν πρωτομαγιάτικες «εθνικές διακηρύξεις», καθώς αποτελούν τα βασικά σημεία του μηνύματος των πολιτικών αρχηγών.

Σε πείσμα, όμως, των πρωτομαγιάτικων διακηρύξεων των πολιτικών αρχηγών, οι μισθοί μειώθηκαν δραματικά και συνεχίζουν να μειώνονται, παρά την κυβερνητική αλλαγή του 2015.

Σύμφωνα την Έκθεση «Συγκριτική αξιολόγηση της εργασίας στην Ευρώπη 2018» (19/3/2018) του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου (ETUI), σε εννέα ευρωπαϊκές χώρες καταγράφηκαν σημαντικές μισθολογικές μειώσεις κατά την περίοδο 2010-17, με την Ελλάδα αναμφισβήτητη πρωταθλήτρια σε αυτές τις μειώσεις μισθών.

Μάλιστα σε έξι χώρες (Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Βέλγιο, Ελλάδα και Φινλανδία), οι μισθολογικές μειώσεις συνεχίστηκαν και κατά το τελευταίο έτος της εξεταζόμενης περιόδου (2017), παρά την (μεγάλη) ανάκαμψη της κερδοφορίας και τη (μικρή) αύξηση του ΑΕΠ.

2. Ποιος θέλει τη λιτότητα;

Γιατί λοιπόν ενώ οι κυβερνήσεις πέφτουνε, η λιτότητα μένει; Η απάντηση είναι απλή: Η λιτότητα αποτελεί στρατηγική για τη μείωση του επιχειρηματικού κόστους: Μειώνει το κόστος εργασίας του ιδιωτικού τομέα, αυξάνει τα κέρδη ανά μονάδα κόστους (εργασίας) και ως εκ τούτου αυξάνει το ποσοστό κέρδους.

Όμως, ό,τι αποτελεί (εργασιακό) κόστος για το κεφάλαιο, συνιστά το εισόδημα για την κοινωνική πλειοψηφία των μισθωτών εργαζομένων, δηλαδή ζήτημα διατήρησης ορισμένου βιοτικού επιπέδου. Αυτό αφορά και το κοινωνικό κράτος, οι υπηρεσίες του οποίου εκτός του ότι αποτελούν κόστος για τους φορολογούμενους, συνιστά σημαντική μορφή έμμεσου, «κοινωνικού μισθού».

Η λιτότητα, επομένως, δεν αποτελεί ούτε «λανθασμένη», ούτε «ορθή» πολιτική». Αποτελεί μια ταξική στρατηγική που εξυπηρετεί με αποκλειστικό τρόπο τα συμφέροντα του κεφαλαίου σε βάρος των εργαζομένων, συνταξιούχων, αυτοαπασχολούμενων, ανέργων αλλά και των κοινωνικά αδύναμων ομάδων. Μακροπρόθεσμος στόχος της είναι να διαμορφώσει

¹ Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Ε.Μ. Πολυτεχνείο και διευθυντής της τριμηνιαίας επιθεώρησης *Θέσεις*.

και να επιβάλει ένα μοντέλο εργασιακών σχέσεων με συρρικνωμένα δικαιώματα και λιγότερες κοινωνικές παροχές για τους εργαζόμενους, με χαμηλότερους και «ευέλικτους» μισθούς και με εκμηδένιση της διαπραγματευτικής δύναμης των μισθωτών απέναντι στους εργοδότες και τις οργανώσεις τους.

Μα η λιτότητα και η μείωση των μισθών δεν καθυστερούν την ανάπτυξη, δεν δημιουργούν ύφεση; Στην προοπτική των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου, η ύφεση επιτρέπει να τεθεί σε κίνηση μια «διαδικασία δημιουργικής καταστροφής». Πρόκειται για την αναδιανομή του εισοδήματος και της εξουσίας προς όφελος του κεφαλαίου με παράλληλη συγκέντρωση πλούτου. Μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, ιδίως στο λιανικό εμπόριο, «εκκαθαρίζονται» από τις μεγάλες επιχειρήσεις και από εμπορικά κέντρα.

Η διαδικασία «δημιουργικής καταστροφής» δημιουργεί έτσι τις προϋποθέσεις για το ξεπέραςμα της καπιταλιστικής κρίσης, για ένα νέο ανοδικό κύκλο κεφαλαιακής συσσώρευσης: Μέσα από την ανάκαμψη της κερδοφορίας και τη συγκέντρωση-συγκεντροποίηση του κεφαλαίου, μέσα από την «απελευθέρωση» του κεφαλαίου από τα «δεσμά» των εργασιακών δικαιωμάτων και των μέτρων κοινωνικής προστασίας που κατακτήθηκαν από την εργατική τάξη στο παρελθόν, με τους αγώνες της.

Από την κρίση αναδύεται μια πιο άνιση κοινωνία καθώς ο πλούτος και η εξουσία των λίγων αυξάνουν και το εισόδημα και τα δικαιώματα των πολλών συρρικνώνονται.

3. Η «ανατροπή» που εγκαταλείφθηκε

Η ανάδυση ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του 2012 σε αξιωματική αντιπολίτευση έχει τις ρίζες της σε δύο παράγοντες: Αφενός στην κοινωνική πόλωση που προκάλεσαν οι πολιτικές διαχείρισης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (το σκληρό πρόγραμμα λιτότητας που εγκαινιάστηκε το 2010), και αφετέρου στο ότι ο ΣΥΡΙΖΑ πρόταξε με σαφήνεια ένα πολιτικό πρόγραμμα υπεράσπισης των εργαζομένων μέσα στην κρίση.

Η άμεση επαναφορά του μισθού στο προ κρίσης επίπεδο (κατώτατος μισθός 751 ευρώ) αποτελούσε εμβληματικό στόχο αυτού του προγράμματος. Στην προοπτική αυτή, η στρατηγική μείωσης του επιχειρηματικού κόστους θα είχε ως διέξοδο τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την καινοτομία, όχι τον στραγγαλισμό του εργατικού εισοδήματος.

Όμως το πολιτικό αυτό πρόγραμμα (απόρροια του οποίου υπήρξε η άρνηση του ΣΥΡΙΖΑ το 2012 να συμμετάσχει στην όποια κυβέρνηση που θα στηριζόταν από ΝΔ και ΠΑΣΟΚ) διολίσθησε σε μια στρατηγική «εθνικής ενότητας» για την «ανάπτυξη» (που λεκτικά αναδιατυπώθηκε ως «παραγωγική ανασυγκρότηση», όπως άλλωστε η Τρόικα μετονομάστηκε σε «θεσμούς»).

Είναι πάρα πολλά τα συμπτώματα αυτής της μεταστροφής του ΣΥΡΙΖΑ προς τον «ιστορικό συμβιβασμό» με τις κυρίαρχες οικονομικές δυνάμεις, τα οποία άλλωστε οδήγησαν και στην απόφασή μου να μη λάβω μέρος στις εκλογές του Ιανουαρίου 2015 και, κατόπιν, να μην αποδεχθώ τη συμμετοχή μου στην κυβέρνηση. Ο χώρος, αλλά και το αντικείμενο του παρόντος άρθρου δεν μου επιτρέπουν να αναφερθώ παρά μόνο σε ένα.

Σε συνέντευξή του στην τηλεόραση του Σκάι λίγες μέρες πριν τις εκλογές (17/1/2015), ο Πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ μάς πληροφόρησε ότι η επαναφορά του κατώτατου μισθού και η αποκατάσταση του «ευρωπαϊκού πλαισίου» εργασιακών σχέσεων θα γίνει «σε συνεργασία με το ILO (Διεθνές Γραφείο Εργασίας)»! Στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης στις 8/2/2015 μάθαμε ότι «αυτή η αύξηση, όμως, θα γίνει σταδιακά μέχρι το 2016». Και για όποιον είχε αμφιβολίες, αρχικά η συμφωνία της 20ής Φεβρουαρίου 2015 και κατόπιν εκείνη της 13^{ης} Ιουλίου 2015 (την επαύριον του μη αναμενόμενου ΟΧΙ με 61,2%) επιβεβαίωσαν τη συμμόρφωση της κυβέρνησης στις επιταγές των ελληνικών και ευρωπαϊκών ελίτ.

Όμως ας παρηγορηθούμε. Καθώς πλησιάζει η «έξοδος», θα ακούμε όλο και συχνότερα για τις μισθολογικές αυξήσεις και τις «ευρωπαϊκές εργασιακές σχέσεις» που θα συνοδεύουν την ανάπτυξη ...